

Padesát let od vydání „*Tichého jara*“

Koncem září 2012 uplynulo přesně padesát let od vydání knihy, která byla mezníkem mezi érou bezstarostného a bezohledného používání chemických látek, především pesticidů typu DDT, a dobou, kdy si začala veřejnost uvědomovat s tím spojená rizika a postupně vyžadovat opatrnější přístup a regulaci této oblasti.

Na podzim v roce 1962, nejprve v podobě série článků v časopise *New Yorker* a posléze jako knižní bestseller v nakladatelství Houghton Mifflin, vyšla kniha ***Silent Spring*** – *Tiché jaro* nebo též *Mlčící jaro*. Autorka, americká bioložka **Rachel Louise Carson** (1907 – 1964), v ní za pomoci mnoha jasných příkladů podložených mnoholetým pečlivým výzkumem řady vědců, přitom však velmi čtivou a pro veřejnost srozumitelnou formou, dokázala, jak zhoubné účinky na životní prostředí (a potažmo zdraví člověka, který je jeho součástí) má nevybíravé a nekritické používání pesticidních a jiných chemických látek, zvláště těch perzistentních.

Knihou způsobila v USA doslova revoluci ve veřejném myšlení a byla nejen hlavním podnětem ke vzniku environmentálního hnutí, ale ovlivnila významně také americkou politiku.

V průběhu deseti následujících let byla mimo jiné založena federální agentura na ochranu životního prostředí US EPA (1970) a zakázáno použití DDT v USA (1972).

R. Carson podlehla rakovině necelé dva roky po vydání zmiňované knihy, ale ještě stihla absolvovat celou řadu veřejných debat, nejen v médiích, ale i před různými vládními panely, kde své poznatky a názory přesvědčivě obhajovala. V té době také dostala první ocenění své práce.

Knihou *Silent Spring* byla opakovaně zařazena mezi nejvýznamnější vědecké nebo “non-fiction” publikace kdy vydané. Na druhou stranu lobby chemického průmyslu ji ještě např. 40 let po vydání zařazuje mezi „Deset nejškodlivějších knih 19. a 20. století“, protože vedla k prosazení prvních zákonů regulujících činnost chemického průmyslu a účinněji chránících životní prostředí a zdraví.

V roce 1980 jí byla posmrtně udělena prezidentská medaile svobody (Presidential Medal of Freedom), což je v USA nejvyšší civilní ocenění. Ale vrcholným oceněním a zadostiučiněním pro dílo Rachel Carson pak nesporně byla celosvětová úmluva o eliminaci dvanácti nejvýznamnějších persistentních organických látek, včetně pesticidů. Úmluva byla připravena Programem OSN pro životní prostředí (UNEP) a podepsaná ve Stockholmu 23. května 2001.

František Kožíšek